

dát vezetett Kassán. Amikor november elején megindultak a halálmenetek, Újváry úgy határozott, hogy kibővíti mentőakcióit és ezekben bevonja a nunciaturát is. Amikor az előre aláírt menlevelek „illegális” elosztásának elképzelésével előállt, a nuncius állítólag még biztatta is: „Fiam, amit maga megtesz, az Istennek és Jézusnak tetsző dolog, mert ártatlan embereket ment meg. Tehát én előre feloldozom magát. Végezze tovább a munkáját Isten dicsőségére.”⁷⁷

Újváry működésének hatásosságát növelte, hogy összekötő szerepet játszott az NVK és a csendőrség között; ebben a beosztásban Ferenczy László alezredessel, a vidéki deportálások felügyeletével megbízott csendőrtiszttel is együttműködött. Hármass szerepét kihasználva, jó kapcsolatot épített ki Szentandrassy Andrással, az óbudai téglagyárban szolgálatot teljesítő magas rangú rendőrtiszttel, akinek révén számos zsidó sikerült az utolsó pillanatban megmentenie a deportálástól. Ezek a zsidók, keresztlevéllel ellátva, rendszerint kolostorokban, rendházakban és más egyházi intézményekben húzódtak meg. Ezeket az erőfeszítéseket sok tekintélyes magyar ember támogatta, köztük báró Apor Gizella és gróf Pejakevich Mária. Újvárynak a nunciatura kebelében végzett mentőtevékenysége különösen nagy segítség volt a hegyeshalmi halálmeneteknél. Segítő társaival – a nuncius által aláírt felhatalmazás és előre aláírt, kitöltetlen menlevelek birtokában – a zsidók ezreit sikerült megmenteniük, még a németeknek való kiszolgáltatásuk előtt.⁷⁸ Legközelebbi munkatársai között volt dr. Kiss Géza, az NVK-hoz csatlakozott textilkereskedő és dr. Bíró István, az egyik erdélyi parlamenti képviselő. A budapesti gettó felállítása után nem sokkal (december 7-én) Újváry együttműködési osztályt is szervezett, amelynek az lett a feladata, hogy az NVK oltalma alatt egyesítse a semleges államok és a nunciatura által indított mentőakciókat.⁷⁹

Az együttműködési osztály, az A és B szekcióval karöltve, külön erőfeszítéseket tett a gyermekek és a gyermekintézmények óvására. E célból Újváry kapcsolatba lépett Kemény báróval; munkatársai pedig, köztük Kosztich Milán és Eszterházy József, Kemény kabinetfőnökével, Bagossy Zoltánnal kerestek érintkezést, aki állítólag egy nyilas terrorosztagnak is vezetője volt. Amikor a nyilas hatóságok Budapest ostromának kezdetekor úgy határoztak, hogy a zsidó gyerekeket átszállítják a gettóba, a nuncius és a semleges államok képviselői egy harmadik, s egyben utolsó tiltakozó jegyzéket küldtek a magyar kormánynak. A december 20-i jegyzék arra kérte a kormányzatot: engedélyezze, „hogy az összes gyermekek (anyjukkal együtt, ha csecsemőkről van szó) a gettón kívül maradjanak a diplomáciai követségek által felállított vagy védelmük alatt álló menedékhelyeken, vagy a Vöröskereszt különféle intézményeiben”⁸⁰. A kérést